

10

REPTES per al DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE de CATALUNYA

Edició 2023

Generalitat de Catalunya
**Consell Assessor
per al Desenvolupament Sostenible**

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible

Disseny i maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions
Revisió lingüística: Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
Primera edició: juliol de 2023
ISBN: 978-84-19695-48-2
DL: B 14157-2023

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons «Reconeixement-No Comercial»: es pot redistribuir, copiar i reutilitzar, sempre que se'n reconegui l'autoria i no hi hagi afany de lucre. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/es/legalcode.ca>.

Si heu de fer referència a aquesta publicació, la citació recomanada és la següent:
Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2023). 10 reptes per al desenvolupament sostenible de Catalunya. Edició 2023. Barcelona: Generalitat de Catalunya. També disponible en línia a: <cads.gencat.cat>.

SUMARI

Introducció	5
El perquè d'aquesta opinió del CADS	7
Les novetats de l'edició 2023	8
Els 10 reptes per al desenvolupament sostenible de Catalunya de l'any 2023	11
 La necessitat d'accelerar una transició energètica sostenible i justa	12
 Un canvi excessivament lent de l'economia cap a un model circular i col·laboratiu	14
 Un model de transport i mobilitat que encara no respon al context d'emergència climàtica	16
 L'increment dels impactes del canvi climàtic sobre els recursos hídrics, els ecosistemes, l'economia, la salut i el benestar de les persones	18
 L'agreujament de les dificultats en l'accés i el manteniment d'un habitatge digne	20
 La cronificació de la pobresa i l'exclusió social d'una part rellevant de la població	22
 L'abandonament i la manca de serveis als territoris rurals ...	24

L'envelliment i la necessitat de millora de les condicions de vida i els drets de la gent gran 26

La persistència de les desigualtats socials 28

La manca d'eficàcia, eficiència i coordinació entre administracions i agents socials i econòmics 30

Les propostes d'actuacions palanca 33

Notes 41

Introducció

El CADS és un òrgan assessor del Govern de la Generalitat en l'àmbit de la sostenibilitat. Creat l'any 1998 (enguany, per tant, celebra el seu 25 aniversari), té com a funcions principals assessorar el Govern en l'àmbit del desenvolupament sostenible i, especialment, en la integració de la sostenibilitat en les polítiques, en instruments de planificació territorial i sectorial, en projectes legislatius i normatius i en projectes o iniciatives estratègiques impulsats pel Govern¹. Així mateix, ha d'analitzar les polítiques estratègiques per al desenvolupament sostenible impulsades pel Govern.

D'altra banda, ha de promoure la transferència de coneixement i el diàleg entre el Govern, el món acadèmic i la societat civil en l'àmbit del desenvolupament sostenible, assessorar el Govern en el disseny i l'execució d'actuacions per promoure l'educació per a la sostenibilitat i, finalment, promoure la implicació dels sectors econòmics i socials en el procés de desenvolupament de Catalunya.

Des de la seva creació, el CADS ha treballat des de la convicció que cal accelerar el procés de transició vers una societat més madura, justa, igualitària, cohesionada i inclusiva i implicada en la presa de decisions. Cap a un país capdavanter en la recerca, on l'educació sigui considerada un dels béns més preuats que pot oferir als seus ciutadans i ciutadanes al llarg de tota la seva vida i on la cultura sigui un dret bàsic per a tothom, i contribueixi al desenvolupament personal i al progrés de la societat.

El CADS considera, també, que cal avançar ràpidament vers una economia més innovadora, diversificada, competitiva i eficient en l'ús dels recursos, amb alts nivells d'ocupació i de qualitat, amb un teixit empresarial sòlid i amb activitat global, i immers en el doble repte de la transició ecològica i transformació digital per aconseguir la resiliència del sistema. Cap a un país que afronti el seu procés de transició energètica, absolutament imprescindible, consensuat amb tots els actors que n'han de ser protagonistes, i on les ruralitats dialoguin amb les realitats urbanes diverses.

El CADS se suma a les veus que alerten sobre la necessitat d'accelerar les actuacions per aturar la pèrdua de biodiversitat i garantir el bon estat dels ecosistemes i dels serveis que proporcionen al conjunt de la societat. És conscient, a més, de la urgència d'avançar en la resiliència del país davant dels efectes del canvi climàtic, i de continuar reduint la contaminació i els seus efectes sobre la salut dels ecosistemes i les persones.

El perquè d'aquesta opinió del CADS

Catalunya fa front a reptes transcendents en l'àmbit econòmic, social i ambiental que condicionen tant el seu present com el seu futur. En aquest context, en el seu plenari de 20 gener de 2020, el CADS va prendre la decisió d'elaborar, a iniciativa pròpia i de manera periòdica, una opinió del Consell on s'identifiquessin les qüestions prioritàries per a la sostenibilitat del país en cada moment.

La primera edició, corresponent a l'any 2021, va ser lliurada al Govern per la consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural en la seva reunió de 15 de febrer de 2022.

En aquella primera edició, el CADS va identificar els 10 reptes següents²:

	El canvi climàtic és una realitat i els seus impactes continuaran agreujant-se a mitjà i llarg termini.		Els infants, que constitueixen la baula més sensible per al futur del país, no tenen garanties algunes de les condicions necessàries per al seu ple desenvolupament com a persones i a un entorn saludable.
	A Catalunya, les poblacions d'animals salvatges van perdre de mitjana el 25% dels seus individus entre 2002 i 2019.		L'accés a l'habitatge continua sent un dels problemes socials més greus per a la societat catalana i el dret a l'habitatge digne per a tothom està lluny de ser garantit.
	En l'actual context d'emergència climàtica, la descarbonització de l'economia és més lenta del que requereixen els objectius climàtics i el desplegament de les fonts renovables d'energia no gaudeix d'un consens territorial suficient.		Malgrat alguns avenços, encara estem lluny d'assolir la plena igualtat entre dones i homes i les situacions discriminatòries sobre les persones LGBTI+ persisteixen.
	Des de la crisi financera del 2008, vora un 20% de les llars catalanes són pobres o estan en risc d'exclusió.		La terciarització de l'economia catalana durant la darrera dècada posa en entredit la capacitat industrial per dissenyar, produir i aprofitar els productes i les tecnologies necessàries per participar en la transició global cap a la sostenibilitat.
	Un 17% dels alumnes catalans abandonen prematurament els estudis, un valor molt per sobre de la mitjana europea.		El desequilibri territorial, l'envelliment de la població i la manca de serveis continuen condicionant el futur dels territoris rurals de Catalunya.

En el moment de plantejar la primera edició, el CADS va acordar prioritzar 10 reptes, que podien ser tant estructurals com conjunturals. A més, va assumir que limitar l'anàlisi a solament una desena de qüestions estratègiques comportava diversos riscos, com ara la impossibilitat de ser exhaustius, i deixava fora de la llista qüestions de rellevància manifesta per al país per la voluntat d'establir un decàleg de reptes prioritaris.

Les novetats de l'edició 2023

La segona edició d'aquesta opinió identifica deu reptes per al desenvolupament sostenible, mantenint l'estructura de decàleg de la versió anterior. No obstant això, el CADS va voler donar-hi un caràcter més propositiu i, per aquest motiu, inclou una proposta d'actuacions palanca per a tres dels deu reptes identificats. Es tracta d'actuacions prioritàries per abordar els reptes plantejats. Han de ser actuacions viables, concretes i amb potencial transformador, és a dir, amb capacitat de generar canvis, i haurien de poder-se començar a implementar l'any 2023. Poden anar adreçades tant als diversos nivells de govern actuants a Catalunya com a les empreses/sector privat, entitats i associacions, i al conjunt de la ciutadania.

Una segona novetat de l'edició de 2023 és la implicació de l'Aliança Catalunya 2030³ en la identificació dels reptes i de les actuacions palanca. L'Aliança Catalunya 2030 és un espai de treball conjunt entre organitzacions públiques i privades compromeses amb els ODS creada pel Govern seguint un mandat del Parlament de Catalunya de novembre de 2018. En el moment de tancar l'edició d'aquesta opinió, compta amb més de 75 organitzacions de naturalesa molt diversa.

La participació de l'Aliança Catalunya 2030 en el procés d'elaboració d'aquesta opinió ha tingut lloc a través de diverses reunions presencials i de qüestionaris en línia entre maig i novembre de 2022, amb diverses aportacions del plenari del CADS, tal com descriu la figura següent:

6 de maig de 2022
Consulta en línia a l'Aliança 2030
530 reptes proposats

18 de maig de 2022
1a sessió de treball amb l'Aliança Catalunya 2030
57 reptes identificats

8 de juny de 2022
2a sessió de treball amb l'Aliança Catalunya 2030
36 reptes consensuats

20 de juny de 2022
Consulta en línia a l'Aliança Catalunya 2030
per a la prioritització dels 36 reptes

22 de setembre de 2022
Plenari del CADS
Aprovació dels 10 reptes (i dels 3 més prioritaris)

7 d'octubre de 2022
Comunicació a l'Aliança Catalunya 2030 dels 10 reptes
aprovats pel CADS i dels 3 sobre els quals es formula-
ran actuacions palanca

21 d'octubre i 4 de novembre 2022
3a i 4a sessions de treball amb l'Aliança Catalunya
2030 per identificar actuacions palanca

2 de febrer de 2023
Plenari del CADS
Aprovació de 15 actuacions palanca

Els 10 reptes per al desenvolupament sostenible de Catalunya de l'any 2023

Seguidament, s'exposen els 10 reptes aprovats al plenari del CADS de 22 de setembre de 2022. L'ordre en què apareixen no indica una prioritat, tots es consideren igualment importants. Són els següents:

	La necessitat d'accelerar una transició energètica sostenible i justa.		La cronificació de la pobresa i l'exclusió social d'una part rellevant de la població.
	Un canvi excessivament lent de l'economia cap a un model circular i col·laboratiu.		L'abandonament i la manca de serveis als territoris rurals.
	Un model de transport i mobilitat que encara no respon al context d'emergència climàtica.		L'envelliment i la necessitat de millora de les condicions de vida i els drets de la gent gran.
	L'increment dels impactes del canvi climàtic sobre els recursos hídrics, els ecosistemes, l'economia, la salut i el benestar de les persones.		La persistència de les desigualtats socials.
	L'agreujament de les dificultats en l'accés i el manteniment d'un habitatge digne.		La manca d'eficàcia, eficiència i coordinació entre administracions i agents socials i econòmics.

La necessitat d'accelerar una transició energètica sostenible i justa

El Pacte verd europeu de la UE té com a objectiu que Europa assoleixi la neutralitat climàtica l'any 2050. Assolir aquest objectiu requereix repensar l'actual model de consum i accelerar el procés de descarbonització de l'economia al llarg de tota la cadena de valor, des de l'extracció de matèries primeres, producció, emmagatzematge i distribució fins al consum, en una transició que ha de ser justa.

El context geopolític recent i la reducció de les reserves de combustibles fòssils han posat de relleu les febleses del model energètic català, amb una dependència energètica exterior de més del 90%⁴, i la necessitat de fer una transició cap a energies renovables a curt termini que assegurin el subministrament energètic i uns preus assequibles, i fer-ho de manera justa⁵.

A Catalunya, el consum d'energia final va augmentar un 50% entre 1990 i 2019⁶. La majoria d'aquesta energia prové de combustibles fòssils, que contribueixen al canvi climàtic i provoquen impactes ambientals i socials, també en la seva extracció. L'any 2019, el 49,8% del consum d'energia final corresponia a productes derivats del petroli, amb un increment important associat al transport. Tot i la rellevància de l'electrificació de l'economia, aquell any l'energia elèctrica suposava només un quart de l'energia final consumida⁷, proporció que es vol triplificar per a l'any 2050⁸.

Amb tot, s'observa una evolució positiva de l'autoconsum fotovoltaic en els darrers anys, que ha assolit les 60.208 instal·lacions en servei i una potència instal·lada de 466,59 MW. Cal tenir en compte que, mentre l'any 2019 es van posar en servei 1.673 instal·lacions (19,48 MW de potència instal·lada), l'any 2022 van ser 39.237 noves instal·lacions (amb una potència de 293,56 MW)⁹.

La Prospectiva Energètica de Catalunya 2050 (PROENCAT 2050) estableix l'estratègia a seguir per aconseguir la neutralitat climàtica l'any 2050 sobre la base de l'electrificació de l'economia, la millora de l'eficiència energètica i el canvi a energies renovables. Segons la PROENCAT, amb vistes a l'any 2030, caldrà quadruplicar la potència elèctrica instal·lada a partir de renovables que hi havia l'any 2020, i multiplicar-la per 16 l'any 2050 per assolir un sistema elèctric totalment descarbonitzat¹⁰. Tot i minimitzar l'ocupació del sòl, que és clau per assegurar la sobirania alimentària i evitar impactes sobre l'entorn, es preveu que un 2,5% del territori (80.000 ha) s'hagi de destinar a usos energètics.

La tecnologia té un rol clau en el procés d'electrificació amb fonts renovables, especialment en relació amb l'emmagatzematge d'electricitat, que ha de permetre equilibrar la demanda i l'oferta elèctriques, i amb la gestió intel·ligent de xarxes, que ha de proporcionar un subministrament estable i segur¹¹. A més, cal

reduir la demanda energètica mitjançant la millora de l'eficiència energètica i l'estalvi, principalment als sectors del transport i productiu, però també a les llars.

La transició energètica ha de ser justa i no ha de deixar ningú enrere, és a dir, ha de permetre que tots els ciutadans i les empreses puguin disposar d'un subministrament energètic assequible i ha d'assegurar els llocs de treball dels sectors afectats per la transició energètica¹². No obstant això, des de l'any 2019, la pobresa energètica s'ha més que duplicat i l'any 2022 un 19% de les llars no podien mantenir l'habitatge a temperatura adequada¹³.

D'altra banda, la transició pot comportar pèrdues i oportunitats en llocs de treball. En el pitjor escenari, es calcula que es perdrien uns 250.000 llocs de treball. Tanmateix, la transició també ofereix moltes oportunitats en sectors emergents, on cal invertir per generar ocupació local. Només el sector de la rehabilitació energètica pot arribar a generar 150.000 llocs de treball¹⁴ i ¹⁵.

Un canvi excessivament lent de l'economia cap a un model circular i col·laboratiu

La lentitud en la transició del model econòmic cap a economies circulars i economies col·laboratives limita la capacitat industrial i el desenvolupament d'un ecosistema nacional d'innovació transformador, condiona la competitivitat de la nostra economia a mitjà i llarg termini i incrementa l'impacte ambiental i social del nostre model de producció i consum.

L'ús dels recursos naturals a escala mundial s'ha triplicat des de 1970¹⁶ i actualment arriba a 100.000 milions de tones anuals. Tot i que la crisi dels recursos naturals està identificada des de fa anys com un dels 10 riscos globals més importants¹⁷ i que diverses institucions internacionals i governs proposen estratègies i instruments per incrementar la circularitat de l'economia, a escala mundial l'ús d'aquests recursos continua creixent i el percentatge de materials reincorporats a l'economia disminuint, amb una taxa de circularitat que va passar del 9,1% l'any 2018 al 7,2% l'any 2022¹⁸.

A Europa, aquesta taxa de circularitat és una mica més elevada, concretament del 12%, però l'economia continua sent principalment lineal. Tot i que la Unió Europea els últims anys ha esdevingut més eficient en l'ús dels recursos, man-

quen esforços en la prevenció dels residus: l'any 2020, cada ciutadà europeu va produir un 25% més de residus plàstics que deu anys enrere. Així mateix, de la majoria de metalls i terres rares, només se'n recicla un 1% al final de la seva vida útil. Tanmateix, són destacables les taxes de reciclatge de dos materials usats en bateries: el níquel, amb un 16% de circularitat, i el cobalt, amb un 22%¹⁹.

Catalunya és importadora neta de materials. Durant la dècada de 2009 a 2019, el balanç comercial físic de materials amb l'exterior s'ha mogut entre els 10 i els 18 milions de tones, amb un valor de 17,6 milions de tones l'any 2019²⁰. D'altra banda, aquell mateix any a Catalunya es van generar 12,8 milions de tones de residus²¹, dels quals més de 5 milions es van destinar a incineradora o abocador²². Malgrat que la majoria d'empreses considera molt urgent realitzar la transició cap a l'economia circular i gairebé la meitat han dut a terme inversions en innovació tecnològica en aquesta direcció²³, la productivitat material (el producte interior brut en relació amb el consum de material domèstic) està en retrocés des de l'any 2016²⁴.

Per aquest motiu, s'han de multiplicar els esforços per reduir el consum de materials, allargar-ne l'ús i tornar-los a usar, i aprofitar l'oportunitat que

brinda la digitalització per fer les dues transicions simultàniament i crear un ecosistema d'innovació que faciliti el desenvolupament de pilots acompanyats de programes d'escalabilitat local i internacional.

Un model de transport i mobilitat que encara no respon al context d'emergència climàtica

Les infraestructures i els serveis de transport i mobilitat actuals fan una contribució molt important a l'emissió de gasos amb efecte d'hivernacle i encara no estan adaptats als possibles riscos derivats del canvi climàtic, com poden ser les elevades temperatures, les fortes precipitacions i temporals o la pujada del nivell del mar.

A escala mundial, el transport és responsable d'una quarta part de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. El principal contribuïdor és el transport per carretera, amb un 70% d'aquestes emissions, seguit de l'aviació, amb un 12%, el transport marítim, amb un 11%, i el ferrocarril, amb un 1%²⁵. A més, el transport és el sector que més ha incrementat les seves emissions des de 2010 i abordar-lo és clau per fer efectives les estratègies de mitigació arreu del món.

A la Unió Europea, les emissions associades al transport representen aproximadament el 25% de les emissions totals de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH). Entre 1990 i 2019, aquestes emissions van augmentar un 33%, i les del transport per carretera, un 28%²⁶. A Catalunya, l'any 2019 els dos principals emissors van ser la indústria i el transport, responsable cadascun del 30% de les emissions de GEH²⁷.

A través del Pacte verd europeu, la Unió Europea es va comprometre a ser el primer continent neutre en emissions l'any 2050. Per aconseguir-ho, entre altres mesures, es va comprometre a reduir un 90% les emissions vinculades al transport a mitjans de segle. Aquesta decisió repercutirà en la polítiques de transport a Catalunya, on l'Institut Català d'Energia ja ha estimat que, per assolir la transició cap a un model energètic basat en energies renovables l'any 2050, el percentatge d'electrificació de la demanda energètica del transport ha de passar de l'1,5 % al 63%²⁸.

En el context de canvi climàtic, cal apostar per la resiliència i l'adaptació del sistema de transport català, principalment en relació amb les elevades temperatures i els temporals i les inundacions. Les actuacions prioritàries sobre les infraestructures de mobilitat s'han de centrar a evitar les inundacions de la via, túnels, ponts, estacions i instal·lacions soterrades, els danys per despreniments, esclavissades, caigudes d'arbres, erosió i soccavament a la línia de costa, la deformació de rails i catenàries, l'afectació a components electrònics en armaris tècnics, la disminució del confort tèrmic i l'alteració de la funcionalitat de la via a causa d'incendis forestals²⁹.

En aquest sentit, a Catalunya, els trams viaris i ferroviaris amb més risc de vulnerabilitat suposen entre el 2% i el 35% de la xarxa de transport segons la va-

riable analitzada, tot i que aquest xifra augmenta en el cas d'onades de calor, on el 45% de la xarxa viària principal i el 60% de la ferroviària s'exposen a un alt risc³⁰.

Els perills relacionats amb la temperatura afecten sobretot una zona àmplia de Ponent, a l'entorn de Lleida capital, i l'interior de les Terres de l'Ebre. El risc de precipitacions intenses és evident en una àmplia franja del litoral de Catalunya, especialment al Maresme i la Costa Brava i de Tarragona cap al sud, i a bona part de les comarques gironines, incloent zones del Pirineu central. D'altra banda, l'ascens del nivell del mar implica majors afectacions sobre el delta de l'Ebre i el golf de Roses, particularment sobre la xarxa viària local³¹. Així, les infraestructures costeres són especialment vulnerables a la combinació de l'ascens del nivell del mar amb temporals marítims, amb l'exemple més paradigmàtic de la línia R1 de Rodalies al seu pas pel Maresme³².

L'increment dels impactes del canvi climàtic sobre els recursos hídrics, els ecosistemes, l'economia, la salut i el benestar de les persones

Les anomalies climàtiques ja afecten notablement el funcionament dels principals ecosistemes, fet que minva la provisió de molts dels seus serveis, i impacten sobre sectors bàsics de l'economia i sobre la salut i el benestar de les persones, amb especial severitat sobre la població més vulnerable. Aquesta situació es podria veure agreujada en escenaris climàtics futurs.

La temperatura mitjana anual ha augmentat 1,8 °C entre els anys 1950 i 2021 (+0,25 °C/dècada) al conjunt de Catalunya i les projeccions apunten que podria incrementar-se entre 2 i 3 °C fins a l'any 2050 i fins a 5 °C a finals del segle XXI. Pel que fa a la precipitació, la disminució ha estat de gairebé 70 mm anuals entre els anys 1950 i 2021 i les projeccions indiquen una disminució del 10% de la precipitació mitjana anual al conjunt del país amb vistes a mitjan segle XXI³³.

De fet, els 4 anys més càlids a Catalunya des que hi ha registres de temperatura s'han concentrat entre 2015 i 2022. I aquest darrer any ha estat el més càlid de tots, amb una anomalia tèrmica respecte de la mitjana climàtica 1961-1990 superior a +1,4 °C a tot arreu (tot i que a bona part del país va situar-se entre els +2 °C i els +3 °C)³⁴. A més, l'any 2022 va ser sec, sobretot a les franges litoral i prelitoral Central, i als extrems nord i sud del litoral.

Aquestes alteracions climàtiques i els seus efectes més directes com ara les sequeres (més freqüents i persistents), l'acidificació de l'aigua, l'increment del nivell del mar i del risc d'inundacions, i l'augment del risc d'incendis³⁵, tenen (i poden tenir en el futur) un impacte molt negatiu sobre la biodiversitat i els ecosistemes i sobre els diversos serveis que proporcionen i que són bàsics per al benestar i la salut de la població i per a la nostra economia.

Els ecosistemes de clima mediterrani d'arreu del món es troben entre els més vulnerables al canvi climàtic i ja n'estan rebent els impactes³⁶. Pel que fa a Catalunya, es disposa de nombroses evidències científiques de l'impacte del canvi climàtic sobre els organismes i els ecosistemes terrestres i aquàtics³⁷. Aquestes alteracions poden ser més importants si la combinació del canvi climàtic i dels altres components del canvi global (sobretot en els usos del sòl, la contaminació i la sobreexplotació dels recursos) continuen com fins ara o s'accentuen. Un exemple concret són els boscos, on observem la reiteració d'episodis de decaïment per l'efecte combinat de la sequera, el creixement i la densificació de les masses forestals pel seu poc aprofitament actual i diversos flagells forestals, que poden dur extensos rodals d'arbres³⁸ a la mort o el descens generalitzat de la seva capacitat d'emborنال de gasos amb efecte d'hivernacle³⁹.

El canvi climàtic afecta també l'economia catalana, tant pel que fa a l'agreujament de la sequera com per l'increment en la freqüència i la magnitud dels fenòmens extrems o l'increment del nivell del mar i de l'erosió costanera. Preocupen especialment els impactes sobre el sector primari (i, per tant, sobre la producció alimentària) i sobre el turístic: algunes estacions d'esquí catalanes podrien esdevenir inviables⁴⁰ i moltes platges i instal·lacions de vora mar ja estan patint els efectes de l'increment del nivell del mar i de l'erosió costanera⁴¹.

Finalment, el CADS destaca l'efecte directe de les altes temperatures: l'estiu de 2022 es va produir un excés de mortalitat del 15,5% a Catalunya (2.705 persones), un 3,3% de les quals s'atribueix a les altes temperatures, que van afectar especialment les persones més grans, amb patologies cròniques i en una situació social vulnerable. Les dones, per la seva estructura per edats més envellida i pel nivell socioeconòmic més baix, van patir un excés de mortalitat més elevat que el homes⁴².

L'increment de la temperatura també permet que vectors de diverses malalties expandeixin la seva distribució cap al nord i cap a altituds més elevades i ja s'han produït brots de transmissió autòctona de dengue, chikungunya, febre del Nil Occidental i fins i tot malària al sud i sud-est d'Europa⁴³.

L'agreujament de les dificultats en l'accés i el manteniment d'un habitatge digne

La bretxa entre els ingressos mitjans de les llars catalanes i el preu de l'habitatge creix any rere any i incrementa la dificultat de moltes persones i famílies per accedir i gaudir d'un habitatge digne i a un preu assequible, i mantenir-lo en condicions de confortabilitat.

L'accés a l'habitatge continua sent un dels problemes socials més greus per a la societat catalana i el dret a l'habitatge per a tothom està lluny de ser garantit.

Les entitats socials estimen que al nostre país, l'any 2022, més d'1,3 milions de persones vivien en habitatges inadequats (és a dir, infrahabitatges, estructures temporals o amuntegament) i gairebé 1 milió més vivia en habitatges considerats insegurs (és a dir, ocupacions, habitatges temporals, amb amenaça de desnonament o amenaces violentes)⁴⁴. A més, segons les mateixes fonts, el 97% de les persones que van ser ateses per les entitats socials d'inclusió tenien problemes d'habitatge. Finalment, la pobresa energètica es va gairebé quadruplicar entre 2013 i 2022⁴⁵, any en què un 19% de la població resident a Catalunya no va poder mantenir la llar escalfada adequadament.

Com apunta la Secretaria d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya, 2.705 famílies van rebre ajuts d'especial urgència per evitar un desnonament entre els mesos de gener i setembre de 2022. Entre 2013 i 2021, les llars que van rebre aquests ajuts havien augmentat un 45% i les llars ateses pel servei d'informació i assessorament sobre el deute hipotecari (Ofideute) s'havien multiplicat per 7, la majoria de les quals van arribar

a acords amb la propietat per al pagament del seu habitatge. A més, les llars beneficiàries d'ajuts per al pagament del lloguer es va més que triplicar⁴⁶ i ⁴⁷.

D'altra banda, l'any 2021, les execucions hipotecàries van créixer un 26% respecte de l'any anterior fins a arribar a 5.848 (de les 27.874 produïdes a l'Estat espanyol), i el nombre de llançaments^a va créixer un 63,81% fins a arribar a 9.398 en aquest mateix període⁴⁸. La majoria d'aquests llançaments es van produir en habitatges en lloguer (71%).

Tot i que no es disposa de dades actualitzades sobre el nombre total de persones en situació de sensellarisme, en els darrers anys s'han publicat diverses estimacions a tenir en compte: l'any 2017, es va xifrar en 53.118 el nombre de persones sense llar, a partir de dades proporcionades pels serveis socials del 76% de municipis catalans⁴⁹, i la Federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) va quantificar en 18.000 el nombre de persones que l'any 2022 vivien en situació de sense llar i sense sostre⁵⁰.

Amb un context més ampli, cal tenir present que entre 2013 i 2022 la renda mitjana de les llars catalanes va augmentar un 19%⁵¹, mentre que el preu mitjà de l'habitatge de lloguer ho va fer un 42%⁵² i ⁵³, i el preu de compra

d'habitatges nous i usats va incrementar-se un 57%⁵⁴ i un 34%⁵⁵, respectivament. Així mateix, l'any 2022 una de cada deu llars catalanes va destinar un 40% o més de la seva renda a fer front als costos de l'habitatge, incloent-hi el lloguer o la hipoteca, l'aigua, l'electricitat, el gas o la calefacció⁵⁶. L'any 2021, un 40,9% de les famílies que vivien de lloguer a l'Estat espanyol dedicava més d'un 40% de la seva renda disponible a l'habitatge (respecte del 21,2% de la Unió Europea) i un 48,9% es trobava en risc de pobresa o exclusió social.

Finalment, el parc d'habitatges destinats a polítiques socials era de 37.840 el juny de 2022, comptant-hi els 17.552 del parc públic de la Generalitat de Catalunya, els habitatges de cessió d'entitats financeres i de particulars, els habitatges inclosos dins la Xarxa d'Habitatges de Mediació per al Lloguer Social i els integrats en el Fons d'Habitatge de Lloguer Social⁵⁷. El parc públic destinat a lloguer social representa aproximadament l'1,7% del total i el Pla territorial sectorial d'habitatge, el full de ruta de les polítiques d'habitatge per als pròxims vint anys, pendent d'aprovació, apunta la necessitat d'ampliar-lo fins al 7% per equiparar-lo amb la mitjana de la Unió Europea (molt lluny d'estats com els Països Baixos, on el lloguer social arriba al 34% del total)⁵⁸.

---

a Es defineix llançament com l'acció i l'efecte de treure un ocupant o les seves pertinences d'un bé immoble com a conseqüència de l'impagament de la hipoteca o del lloguer o per altres causes.

La cronificació de la pobresa i l'exclusió social d'una part rellevant de la població

Les taxes elevades de pobresa i exclusió social a Catalunya han estat agreujades pel context de crisi actual i per problemes estructurals no resolts com ara les dificultats d'accés a l'habitatge, l'atur i un mercat de treball precari.

L'any 2022, el 24,7% de la població de Catalunya es trobava en risc de pobresa o exclusió social, com apunta l'Enquesta de Condicions de Vida publicada per l'Institut d'Estadística de Catalunya el 24 d'abril de 2023⁵⁹. Tot i haver-se reduït 1,2 punts en relació amb l'any 2021, la taxa de pobresa o exclusió social (més coneguda com taxa AROPE per les seves sigles en anglès) no ha baixat per sota del 20% en pràcticament l'última dècada, fet que demostra que la pobresa i l'exclusió a Catalunya són cròniques i estan fortament arrelades.

D'altra banda, des de 2016, la taxa AROPE en les dones ha estat superior a la dels homes, amb l'any 2022 com l'any en què més s'ha reduït la diferència. Les dones també tenen més dificultats per arribar a final de mes que els homes⁶⁰, cosa que demostra que la pobresa i exclusió

social continuen feminitzades⁶¹. A més, l'Enquesta de Condicions de Vida 2022 mostra que aproximadament 400.000 infants i adolescents es troben en risc de pobresa a Catalunya (el 31,7% del total). Així mateix, el 28,1% de les llars amb fills o filles dependents estan en risc de pobresa o exclusió social, 7,3 punts per sobre que en el cas de les llars sense fills dependents (20,8%).

Aquesta situació s'ha vist empitjorada pel context actual de múltiples crisis. L'emergència climàtica, la crisi global causada per la COVID-19 i la guerra d'Ucraïna han provocat un increment de les desigualtats socials, l'escassetat de primeres matèries, l'encariment del preu de l'energia i una inflació creixent⁶². Tot això ha impactat fortament en el benestar de les llars catalanes quan bona part d'aquestes encara no s'havien pogut recuperar de la crisi financera de l'any 2008.

El context de crisi global ha intensificat encara més problemes estructurals com la sobrecàrrega del cost de l'habitatge, l'atur i la precarietat laboral. Pel que fa a l'habitatge, més del 10% de la població catalana destina el 40% o més de la renda disponible de la llar a l'habitatge, incloent el pagament d'interessos de lloguer o hipoteca, però també el cost de serveis públics com ara l'aigua, la llum, el gas o la calefacció⁶³. D'altra banda, gairebé el 19,2% de la població no pot mantenir la llar escalfada

adequadament segons dades de l'any 2022⁶⁴.

Pel que fa a la taxa d'atur a Catalunya, l'any 2022 s'ha situat en un 9,7%, i, tot i que ha estat la més baixa des de finals de 2008, a més de força inferior a l'estatal (12,9%)⁶⁵, encara se situa a nivells superiors al de la mitjana de la Unió Europea (6,1%)⁶⁶. Resulta especialment preocupant l'elevada taxa d'atur de la població menor de 25 anys que, amb un 24,1% l'any 2022, se situa molt allunyada de la mitjana europea (16,6% l'any 2021)⁶⁷. També cal alertar sobre l'atur de llarga durada a Catalunya que, tot i que ha disminuït fins a assolir un 3,5%⁶⁸ l'any 2022, suposa un increment exponencial de la probabilitat d'exclusió social.

Tot i això, tenir un lloc de treball no és una assegurança contra la pobresa a Catalunya. Gairebé l'11% de les persones treballadores té una renda disponible per sota del llindar del risc de pobresa⁶⁹. La pobresa en el treball, derivada en part de l'elevada temporalitat i les condicions precàries, no només té efectes sobre les condicions materials i econòmiques de les persones, sinó també sobre la seva salut mental.

L'abandonament i la manca de serveis als territoris rurals

El món rural no troba respostes ràpides a les seves necessitats i té molts reptes pendents en relació amb els serveis, les infraestructures i la legislació per afavorir les noves ruralitats, facilitar el repoblament d'espais abandonats i contribuir a l'impuls de la innovació i de la creativitat en entorns rurals.

La població de Catalunya es concentra a Barcelona, el seu entorn metropolità i la línia de la costa. De fet, solament el 9% de la població viu en municipis rurals, de menys de 5.000 habitants, tot i que ocupen tres quartes parts del territori⁷⁰. En aquests municipis, no només hi viu menys gent, sinó que també s'hi accentua l'envelliment general de la població catalana: fins a 277 municipis tenen més d'un quart de població de més de 65 anys⁷¹, amb les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu i Aran com les zones amb un índex d'envelliment més elevat⁷².

La manca d'habitatges disponibles, especialment en els pobles més petits, i la competència amb la demanda de sego-

nes residències en les zones turístiques dificulta que les persones joves es puguin instal·lar en municipis rurals. D'altra banda, la baixa densitat de població i la seva dispersió dificulta l'accés a serveis de salut, educació, especialment secundària i superior, o atenció a persones amb necessitats específiques. Si bé els darrers anys la cobertura d'Internet d'alta velocitat en zones poc poblades ha anat millorant i l'any 2020 arribava al 86% de les llars⁷³, el desplegament de noves tecnologies com el 5G va amb retard respecte de les zones urbanes⁷⁴.

Els grans reptes del sector primari, en especial la manca de relleu generacional, la incertesa contínua amb què viu aquest sector, l'abandonament del món rural i els canvis en els usos del sòl, els impactes del canvi climàtic, una legislació poc adaptada a la realitat i necessitats del territori i la manca d'un projecte col·lectiu, socialment i políticament consensuat, sobre com ha de ser el món rural en un context de canvi global, són qüestions determinants per al present i, sobretot, per al futur del món rural, i, per tant, de tot el país.

Per revertir aquesta situació, el Govern de la Generalitat de Catalunya va acordar el maig de 2022 impulsar el desplegament de l'Agenda Rural de Catalunya⁷⁵ que es proposa acompanyat d'un model de governança multinivell amb una participació social activa i oberta.

Serà important seguir la implementació d'aquesta Agenda i modificar i reforçar aquelles actuacions necessàries per garantir un desenvolupament rural pròsper i sostenible.

L'envelliment i la necessitat de millora de les condicions de vida i els drets de la gent gran

La població catalana presenta una tendència clara i continuada a l'envelliment com a resultat de la combinació d'una natalitat baixa i d'un increment de l'esperança de vida en néixer (l'any 2021, va ser de 81 anys per als homes i 86 anys per a les dones⁷⁶).

El percentatge del grup de població de 65 anys o més s'ha doblat en els darrers 40 anys fins a arribar a un 19% l'any 2022⁷⁷. A més, l'índex de sobreenvelliment, és a dir, la proporció de persones que tenien 85 anys o més dins el grup de 65 anys o més, gairebé s'ha triplicat en el mateix període fins a arribar al 17% l'any 2022. Les dades sobre l'envelliment de la població mostren diferències de gènere: mentre que l'any 2022 un 22% de les dones tenia 65 anys o més, en els homes aquest percentatge baixava fins al 17%⁷⁸, i l'índex de sobreenvelliment de la població femenina era del 20%, molt superior al 13,3% de la població masculina⁷⁹.

El pes de la gent gran en relació amb els adults i els joves ha continuat augmentant i, en conseqüència, l'índex de dependència de la gent gran, és a dir, el nombre de persones de 65 anys o més per cada 100 persones de 15 a 64 anys, continua pujant. L'any 2022, per cada 10 persones en edat de treballar, hi havia

3 persones de 65 o més anys⁸⁰. D'acord amb l'Institut d'Estadística de Catalunya, aquesta proporció arribarà a ser de 5 persones de 65 o més anys per cada 10 persones en edat de treballar l'any 2050⁸¹.

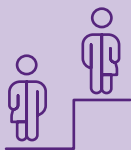
L'envelliment de la població planteja reptes específics que cal abordar amb un sistema integral d'atenció i protecció efectiva de la gent gran que doni l'oportunitat de tenir un envelliment digne i saludable. En aquest aspecte, cal recordar que cada any augmenta el nombre de sol·licitants i receptors del reconeixement de persones dependents i d'una prestació per dependència. No obstant això, l'any 2022, un 27% de les persones amb dret a prestació es trobava en llista d'espera, el doble que al conjunt de l'Estat espanyol, que se situa sobre el 12%⁸². Això implica no poder accedir a una residència amb un preu públic, rebre prestacions econòmiques o tenir accés a serveis que faciliten l'autonomia personal⁸³. Cal apuntar, aquí, que Espanya té una baixa inversió en la gestió de l'atenció a la dependència, que suposava el 0,9% del PIB l'any 2020, mentre que Alemanya hi destinava el 2,5% i els països nòrdics al voltant del 3%⁸⁴. Finalment, és absolutament necessari dignificar i revalorar l'àmbit de les cures, altament feminitzat i amb condicions de gran precarietat.

Dels serveis públics d'atenció a les persones grans, destaca també el paper de la sanitat pública. En aquest sentit,

el Consell de la Gent Gran de Catalunya posa en relleu les febleses d'aquest servei, que té llargues llistes d'espera en centres d'atenció primària, hospitals i centres especialitzats, i la manca de temps perquè els professionals atenguin els pacients correctament⁸⁵.

Un altre repte és la soledat no desitjada. S'estima que l'any 2020 el 19% de les persones entre 65 i 79 anys vivien soles, percentatge que va augmentar fins al 36% en les persones de 85 anys i més i amb un marcat biaix femení. L'any 2020, més d'un 44% de les dones de 85 anys o més vivien soles respecte del 24% dels homes de la mateixa franja d'edat⁸⁶. Tot i que viure sol/a no és necessàriament sinònim de soledat no desitjada, aquesta soledat i l'aïllament social estan creixent a Catalunya⁸⁷, amb els seus corresponents impactes en termes de fragilitat, deteriorament de la salut i entrada en situació de dependència.

Finalment, tot i que el risc de pobresa entre la gent gran és considerablement més petit que el que hi ha en relació amb la població infantil, gràcies en part al sistema públic de pensions, cal adoptar mesures per garantir-ne la sostenibilitat tenint en compte la pròxima jubilació de la generació de *baby boomers*⁸⁸.

La persistència de les desigualtats socials

Els factors nivell socioeconòmic, edat, diversitat funcional, gènere, orientació sexual i identitat o expressió de gènere, origen, racialització i salut mental són encara font de discriminació i condicionament per a la igualtat.

La societat catalana és diversa quant a classe social, gènere, preferència afectiva i sexual, raça, ètnia, origen, capacitat i edat, entre altres factors. Aquestes característiques, segons la perspectiva

interseccional, interactuen entre si i configuren desigualtats socials i econòmiques complexes⁸⁹.

La desigualtat en la distribució de la renda va ser, l'any 2022, la més baixa dels darrers deu anys. No obstant això, el 20% de la població amb un nivell econòmic més alt continuava tenint 5 vegades més renda que el 20% més pobre⁹⁰. La joventut va ser un dels col·lectius més afectats, ja que gairebé la meitat de les persones joves del nostre país es trobava en estat de pobresa o inseguretat econòmica. Dins d'aquest col·lectiu, el grup més exposat a la inseguretat econòmica va ser el dels joves de 25 a 35 anys d'origen estranger.

Precisament, l'origen i el gènere són factors que incrementen la probabilitat de patir inseguretat econòmica o risc de pobresa a Catalunya⁹¹. En el primer cas, entre 2013 i 2022, les desigualtats per motiu d'origen van experimentar una disminució lenta, però encara persisteixen: l'any 2022, les persones de fora de

la UE residents al país tenien el triple de possibilitats de patir pobresa⁹² i d'abandonar prematurament els estudis que la població de nacionalitat espanyola⁹³. A més, en els últims deu anys, la taxa d'ocupació de les persones d'origen estranger no europeu ha estat aproximadament un 15% menor que la de les de nacionalitat espanyola (i especialment baixa en el cas de les dones)⁹⁴.

Pel que fa a les desigualtats per motiu de gènere, destaca la feminització de la pobresa⁹⁵ i una bretxa salarial de gènere que l'any 2020 se situava entre el 11,7 i el 19,7% segons diverses fonts (en aquest darrer cas, això vol dir que les dones van cobrar, de mitjana, el 80,3% del salari dels homes)^{96 i 97}.

Quant a les persones amb discapacitat, continuen vivint situacions de desigualtat d'oportunitats, discriminació i dificultats per a la participació social i per a l'exercici dels seus drets⁹⁸. D'altra banda, l'accessibilitat no només afecta les persones amb diversitat funcional, sinó també persones amb mobilitat reduïda i gent gran. Així, el Consell de la Gent Gran de Catalunya denuncia que aquest col·lectiu encara pateix discriminacions greus per raó d'edat, negació dels seus drets, dificultats per accedir als serveis, abusos i tracte inadequat⁹⁹. La discriminació per raó d'edat o edatisme, manifestada a través d'estereotips i prejudicis sobre la gent gran estesos entre el conjunt de la societat, és la discriminació que actualment menys es denuncia¹⁰⁰.

En relació amb la salut mental, l'any 2022, la Federació de Salut Mental de Catalunya ha recollit fins a 269 vulneracions de drets en salut mental, 6 vegades més que l'any anterior i la meitat produïdes en l'àmbit sanitari, amb l'Administració pública com a principal discriminador¹⁰¹.

D'altra banda, s'han incrementat les situacions de discriminació racial i els discursos d'odi racistes i excloents. Segons l'informe anual de SOS Racisme¹⁰², s'ha passat de 182 situacions de racisme identificades a Catalunya l'any 2020 a 334 l'any 2021 i a 337 situacions noves de racisme identificades l'any 2022.

Pel que fa al col·lectiu LGTBQ+, es registra un augment de denúncies per agressions any rere any i l'any 2022 l'Observatori contra l'Homofòbia va rebre'n el doble que l'any 2015. La majoria de les denúncies es van referir a agressions verbals a l'espai públic, encara que l'LGTBfòbia és present en tots els àmbits de la societat¹⁰³.

Finalment, la violència masclista continua sent un dels principals problemes de la societat catalana. Segons els resultats de l'enquesta de 2021¹⁰⁴, un 79,3% de les dones residents a Catalunya ha patit com a mínim un fet de violència masclista al llarg de la seva vida. Un 26,2% l'ha patit el darrer any, gairebé nou punts percentuals més que l'any 2016.

La manca d'eficàcia, eficiència i coordinació entre administracions i agents socials i econòmics

Diversos agents i institucions ressalten la importància de millorar l'eficàcia i l'eficiència de les administracions públiques i de treballar conjuntament des de governs, societat civil, sector privat i acadèmia per avançar en el disseny i l'execució de polítiques, plans i programes que contribueixin efectivament al desenvolupament sostenible a Catalunya.

La Llei de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya estableix l'eficàcia i l'eficiència com un dels principis generals d'actuació de les administracions públiques de Catalunya^b. Això no obstant, segons indica el Fòrum d'Entitats per a la Reforma de l'Administració (FERA)^c, les administracions catalanes, malgrat que són raonablement eficaces, en general són poc eficients, fet que en minva la capacitat de generació de valor. Les principals causes apuntades són dèficits en el model organitzatiu, tant en la governança com en la coordinació entre administracions¹⁰⁵.

El Síndic de Greuges de Catalunya, a l'Informe al Parlament 2022, també manifesta la necessitat de fer l'Administració més àgil, més eficient i, sobretot, més propera a la ciutadania i més amable amb les persones. En destaca la necessitat de simplificar els tràmits administratius i de treballar perquè la digitalització no sigui un entrebanc per a les persones més vulnerables¹⁰⁶.

A escala global, el Grup Independent de Científics nomenats pel secretari general de les Nacions Unides expressa que l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible demana transformacions profundes en les activitats humanes per a les quals no n'hi ha prou amb l'acció dels governs, sinó que cal que aquests cooperin amb les empreses, la societat civil, les comunitats i les persones individualment¹⁰⁷. Les iniciatives públic-privades, les aliances multi-actor o la participació ciutadana són alguns dels mecanismes de col·laboració més utilitzats. No obstant això, les parts interessades encara s'involucren poc en la implementació, el seguiment i la revisió de les estratègies dels governs¹⁰⁸.

A Catalunya, destaca la col·laboració públic-privada en polítiques sanitàries i socials que al llarg dels anys ha permès accelerar les innovacions en el sector i aportar recursos en la prestació dels serveis públics, amb una important contribució social¹⁰⁹. També és rellevant la col·laboració entre ens públics, entitats privades sense afany de lucre, propietaris o gestors de finques agroforestals i ciutadania en la conservació de la natura mitjançant convenis, contractes i acords de custòdia del territori¹¹⁰. A més, l'acadèmia s'ha consolidat com un agent imprescindible amb qui comptar, especialment en el context dels projectes europeus.

Pel que fa a la col·laboració entre institucions públiques, des de 2015 s'han establert més de 27.600 convenis de col·laboració amb el sector públic local i internacional, amb una clara tendència creixent¹¹¹.

La participació ciutadana es considera un mecanisme per millorar l'eficàcia de les intervencions públiques i, a mitjà termini, per millorar l'eficiència en la presa de decisions sobre temes controvertits¹¹². En aquesta línia, els espais de participació ciutadana han augmentat els últims anys i l'any 2022, només al portal Participa Gencat, es va iniciar un 30% de processos participatius més que l'any anterior¹¹³ i hi va haver 67 espais estables de participació¹¹⁴.

-
- b Llei 26/2010, de 3 d'agost, de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya. En línia a: <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?document-tid=546116>
  - c Els membres inicials del FERA són l'Associació Catalana de Gestió Pública (ACGP), la Cambra de Comerç de Barcelona, la patronal Cecot, el Club de Direcció Pública ESADE Alumni, el Col·legi d'Economistes de Catalunya, la Comissió dels Enginyers Industrials a les Administracions Públiques del Col·legi i Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, el Col·legi de Professionals de la Ciència Política i de la Sociologia i la Taula del Tercer Sector Social.

Les propostes d'actuacions palanca

En aquesta edició de l'opinió "10 reptes per al desenvolupament sostenible", el CADS vol fer una proposta d'actuacions palanca per a tres dels deu reptes identificats. Es tracta d'actuacions prioritàries per abordar els reptes plantejats, identificades conjuntament amb les organitzacions que formen part de l'Aliança Catalunya 2030. Es tracta d'actuacions concretes i amb potencial transformador, és a dir, amb capacitat de generar canvis, i haurien de poder-se començar a implementar l'any 2023. A més, són actuacions adreçades tant als diversos nivells de govern actuant a Catalunya com a les empreses/sector privat, entitats i associacions i el conjunt de la ciutadania.

Repte: un canvi excessivament lent de l'economia cap a un model circular i col·laboratiu

La lentitud en la transició del model econòmic cap a economies circulars i economies col·laboratives limita la capacitat industrial i el desenvolupament d'un ecosistema nacional d'innovació transformador, condiona la competitivitat de la nostra economia a mitjà i llarg termini i incrementa l'impacte ambiental i social del nostre model de producció i consum.

Actuacions palanca

1. Promoure espais de diàleg i concertació social per definir estratègies sectorials d'impuls de l'economia circular (com, per exemple, el Pacte per a la moda circular).
2. Aplicar criteris de circularitat, fixant objectius quantitatius progressius, en tota la contractació pública, especialment en la contractació de béns i serveis de major impacte, i capacitar les persones de l'Administració que intervenen en el procés de contractació pública.
3. Desenvolupar els instruments normatius per garantir la ràpida implementació de les solucions circulars i agilitar i reduir els terminis dels tràmits administratius per desplegar aquests models econòmics i facilitar l'ús de subproductes com a matèries primeres.
4. Implementar incentius econòmics per a la posada al mercat de solucions circulars que arribin als consumidors.
5. Incorporar l'economia circular en tota l'oferta formativa, especialment a la formació professional i en actuacions de capaciació i reciclatge professionals de la població activa.

Repte: l'increment dels impactes del canvi climàtic sobre els recursos hídrics, els ecosistemes, l'economia, la salut i el benestar de les persones

Les anomalies climàtiques ja afecten notablement el funcionament dels principals ecosistemes, fet que minva la provisió de molts dels seus serveis, i impacten sobre sectors bàsics de l'economia i sobre la salut i el benestar de les persones, amb especial severitat sobre la població més vulnerable. Aquesta situació es podria veure agreujada en escenaris climàtics futurs.

Actuacions palanca

1. Promoure la gestió adaptativa i la restauració dels ecosistemes per reduir-ne la vulnerabilitat al canvi climàtic i reforçar la seva resiliència, amb especial atenció a la recuperació de la dinàmica dels ecosistemes forestals, per fer front al seu decaïment, i la dels ecosistemes fluvials i litorals, per fer front a temporals i inundacions.
2. Integrar les funcions socials, econòmiques i ambientals en la gestió dels principals ecosistemes (forestals, agraris, fluvials, etc.) per garantir la provisió dels seus serveis, com ara la producció agrària i forestal, el manteniment de la biodiversitat, l'aprovisionament d'aigua o el lleure de les persones.
3. Incrementar la inversió en instal·lacions de regeneració d'aigües depurades i en les seves xarxes de distribució i fomentar-ne la utilització per incrementar els recursos hídrics prepotables i conscienciar la població sobre la necessitat i seguretat del seu ús, amb l'objectiu de recuperar i reutilitzar més aigua procedent de consum domèstic i industrial a fi d'amortir les sequeres (que seran més freqüents i duradores al llarg del segle XXI a causa del canvi climàtic¹¹⁵).

4. Prevenir els efectes de les elevades temperatures sobre la població impulsant solucions basades en la natura (*Nature-Based Solutions*; NBS) com ara l'extensió i millora dels refugis climàtics i la renaturalització dels espais urbans, combinades amb mesures com ara l'anàlisi dels efectes sobre la salut de la població i la sensibilització pública corresponent.
5. Impulsar els plans locals i supralocals d'adaptació al canvi climàtic basats en l'extensió de les mesures de restauració i les NBS per prevenir els impactes, gestionar els riscos, planificar les actuacions de millora de la resiliència i conscienciar la població sobre l'estat d'emergència climàtica i les seves conseqüències.

Repte: la cronificació de la pobresa i l'exclusió social d'una part rellevant de la població

Les taxes elevades de pobresa i exclusió social a Catalunya han estat agreujades pel context de crisi actual i per problemes estructurals no resolts, com ara les dificultats d'accés a l'habitatge, l'atur i un mercat de treball precari.

Actuacions palanca

1. Coordinar eficaçment les prestacions socials, especialment l'ingrés mínim vital i la renda garantida de ciutadania, i articular-les de manera que es complementin i agilitin, tenint en compte la situació de cada llar i la necessitat d'urgència en què es troben les persones sol·licitants.
2. Abordar l'establiment d'un salari mínim digne que, seguint les recomanacions del Parlament de Catalunya i de diverses institucions europees (com ara el Parlament Europeu i el Comitè Europeu de les Regions), representi com a mínim el 60% del salari mitjà o medià del territori per combatre la pobresa laboral¹¹⁶.
3. Regular adequadament el preu del lloguer segons el seu ús i les característiques de cada territori, fer compatibles les ajudes a l'habitatge amb altres prestacions i ampliar l'oferta del parc d'habitatges de lloguer social per garantir l'accés a l'habitatge i revertir la sobrecàrrega que suposa aquesta despesa sobre les llars catalanes.
4. Impulsar l'Educació Integral 360, també coneguda com Educació a Temps Complet, i dotar-la de recursos econòmics suficients vinculant escola, famílies i tots els recursos i actius de la comunitat per garantir la igualtat d'oportunitats educatives tant a l'escola com a fora a fi de fer possible un lleure inclusiu que possibiliti la participació de tots els infants en situació de vulnerabilitat.

5. Ampliar l'oferta i millorar l'accés de les mesures de promoció de la salut en poblacions especialment vulnerables, com ara persones en risc d'exclusió social, migrades, gent gran, infants i adolescents, a fi de permetre que accedeixin a un estil de vida saludable per a tothom.

Consellers/es del CADS que han participat en l'elaboració d'aquest document:

Ramon Roca i Enrich (president), Leandro Barquín Clopés (ponent d'aquesta Opinió), Alba Cabañas Varales, Puri Canals i Ventín, Asun Lera St Clair, Joan Nogué Font, Josep Oliver Alonso, Joan Pino Vilalta, Carme Pinós i Desplat, Josep Miquel Piqué Huerta, Mar Reguant Rido, Miranda Schreurs, Joan Vila i Simon.

Equip tècnic del CADS:

Arnau Queralt i Bassa (director), Fina Ambatlle Espuñes, Raquel Ballesteros Arenas, Mercè Garcia Botet, Roc Padró Caminal i Meritxell Rota Claret.

Amb la col·laboració de les entitats membres de l'Aliança Catalunya 2030 en el moment de dur a terme aquesta reflexió:

Ajuntament d'Ampostà; Ajuntament de Barcelona; Ajuntament de Guissona; Ajuntament de Granollers; Ajuntament de Manlleu; Ajuntament de Reus; Ajuntament de Tiana; Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant; Associació Catalana de Municipis; Associació Catalana d'Universitats Públiques; Associació Forgender Seal; Associació de Micropobles de Catalunya; Associació per a les Nacions Unides a Espanya; Associació Respon.cat; BLI Mindset; Càtedra de LideratgeS i Governança Democràtica d'ESADE; Catesco; Cercle d'Economia; CIDOB; Citysens Designs, SL; Col·legi d'Economistes de Catalunya; Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials de Catalunya; CCOO Catalunya; Consell Comarcal de la Conca de Barberà; Consell Comarcal de la Garrotxa; Consell Escolar de Catalunya; Consell de Cooperació per al Desenvolupament; Consell de la Gent Gran; Consell de Relacions Laborals de Catalunya; Consell General de Cambres de Catalunya; Consell Interuniversitari de Catalunya; Consell Nacional de les Dones de Catalunya; Consell Nacional d'Infants i Adolescents; Consell Nacional LGBTI; Consorci de Salut i Social de Catalunya; Creació de Responsabilitat

Social Audiovisual, creaRSA, SCCL; Creu Roja Catalunya; DipSalut (Organisme de Salut Pública de la Diputació de Girona); Diputació de Barcelona; Diputació de Girona; Diputació de Lleida; Diputació de Tarragona; Federació Catalana de Futbol; Federació de Municipis de Catalunya; Foment del Treball Nacional; Fundació DRISSA; Fundació Obra d'Integració Social OBINSO; Fundació PIMEC; Fundesplai; Institut Català d'Oncologia; Institut Internacional Català per la Pau; ISGlobal; Projectes amb equilibri; Revolve Mediterraneo; SCiTech DiploHub; Support-Girona, Fundació Tutelar de les Comarques Gironines; Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya; UNICEF Comitè Catalunya; Unió Catalana d'Hospitals; Union des Français résidents à l'Étranger en Espagne; UGT Catalunya; Xarxa de Ciutats i Pobles per a la Sostenibilitat; Xarxa d'Escoles per a la Sostenibilitat de Catalunya; Xarxa per a la Conservació de la Natura, i Xarxa Regional de Grups d'Acció Local LEADER de Catalunya.

Notes

- 1 Decret 41/2014, d'1 d'abril, del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya.
- 2 Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2021). *10 reptes per al desenvolupament sostenible de Catalunya*. Edició 2021. Generalitat de Catalunya. També disponible en línia a http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Informes/2021/10_Reptes_desenvolupament_sostenible_Catalunya_2021.pdf.
- 3 Podeu trobar més informació sobre l'Aliança Catalunya 2030 a l'enllaç següent https://cads.gencat.cat/ca/Agenda_2030/alianca.
- 4 Institut Català de l'Energia (2022). *Prospectiva energètica de Catalunya 2050 (PROENCAT 2050)*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://icaen.gencat.cat/ca/l_icaen/prospectiva_planificacio/principis-vertebradors-de-la-proencat-2050/index.html.
- 5 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2023). La Prospectiva energètica de Catalunya. El full de ruta de la transició energètica en l'horitzó 2050. *Nota d'Economia. Revista d'economia catalana i de sector públic*. Núm. 107. 2023. Generalitat de Catalunya. En línia a https://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/arxius/publicacions_periodiques/nota_d_economia/ne-107/NE-107.pdf.
- 6 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2020). *Balanç energètic de Catalunya 2018-2019 i balanç elèctric 2020*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://icaen.gencat.cat/web/.content/10_ICAEN/16_dades_obertes/arxius/Grafics-i-dades-web.pdf.
- 7 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2020). Op. Cit.
- 8 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2022). Op. Cit.
- 9 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2022). *Evolució de l'autoconsum FV*. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://icaen.gencat.cat/ca/energia/autoconsum/Observatori-de-lautoconsum-a-catalunya/evolucio-de-lautoconsum>.
- 10 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2020). Op. Cit.
- 11 Institut Català de l'Energia (ICAEN) (2023). Op. Cit.
- 12 Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2016). *L'Agenda 2030: transformar Catalunya, millorar el món*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Informes/2016/Agenda_2030-CAT/20160923_InformeAgenda2030_lliurat_vf.pdf.
- 13 Idescat (2023). *Població que no pot mantenir la llar escalfada adequadament*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13527>.

- 14 Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2022). Apunts per a la reflexió sobre la descarbonització de l'economia i la societat catalanes. *Relatories de les audiències a persones expertes. Sessió 5. Sector Industrial*. Barcelona, 25 de maig de 2022. Generalitat de Catalunya. En línia a https://cads.gencat.cat/ca/detalls/detallnoticia/descarbonitzacio_economia.
- 15 Vila, J. (2023). Afectació del preu de l'energia a la indústria. *Nota d'Economia. Revista d'economia catalana i de sector públic*. Núm. 107. 2023. Generalitat de Catalunya. En línia a: https://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/arxius/publicacions_periodiques/nota_d_economia/ne-107/NE-107.pdf.
- 16 Oberle, B., Bringezu, S., Hatfeld-Dodds, S., Hellweg, S., Schandl, H., Clement, J., and Cabernard, L., Che, N., Chen, D., Droz-Georget, H., Ekins, P., FischerKowalski, M., Flörke, M., Frank, S., Froemelt, A., Geschke, A., Haupt, M., Havlik, P., Hüfner, R., ..., Zhu, B. (2019). *IRP. Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want. UN Environment Programme*. En línia a <https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook>.
- 17 World Economic Forum (2023). *The Global Risks Report 2023 18th Edition*. World Economic Forum in partnership with Marsh McLennan and Zurich Insurance Group. En línia a https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf.
- 18 Circle Economy (2023). *The circularity gap report 2023*. Circle Economy. En línia a <https://www.circularity-gap.world/2023>.
- 19 Comissió Europea (2023). *Circular Economy monitoring framework*. En línia a https://environment.ec.europa.eu/news/circular-economy-faster-progress-needed-meet-eu-resource-efficiency-targets-ensure-sustainable-use-2023-05-15_en?s=03.
- 20 Idescat (2020). *Compte de fluxos de materials 2018-2019*. En línia a <https://www.idescat.cat/pub/?id=cfm>.
- 21 Agència de Residus de Catalunya (2020). *Dades de residus a Catalunya 2020*. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://residus.gencat.cat/ca/lagencia/publicacions/estadistiques>.
- 22 Agència de Residus de Catalunya (2020). *Dades de residus municipals, industrials i de la construcció i demolició de l'any 2019*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://residus.gencat.cat/ca/consultes_i_tramits_-_nou/estadistiques.
- 23 Col·legi d'Economistes de Catalunya (2022). *Baròmetre d'economia circular de l'empresa catalana*. En línia a <https://mediambient.gencat.cat/ca/detalls/Noticies/20221118-barometre-ec>.
- 24 Idescat (2020). *Productivitat material i consum domèstic de materials*. Indicadors dels objectius de desenvolupament sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13528>

- 25 Jaramillo, P., S. Kahn Ribeiro, P. Newman, S. Dhar, O. E. Diemuodeke, T. Kajino, D. S. Lee, S. B. Nugroho, X. Ou, A. Hammer Strømman, J. Whitehead, 2022: Transport. In IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P. R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK, and New York, NY, USA. DOI: 10.1017/9781009157926.012. En línia a <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-3>.
- 26 European Environment Agency (2023). *Annual European Union greenhouse gas inventory 1990-2021 and inventory report 2023*. Submission to the UNFCCC Secretariat. EEA/PUBL/2023/044. En línia a <https://www.eea.europa.eu/publications/annual-european-union-greenhouse-gas-2>.
- 27 Oficina Catalana del Canvi Climàtic (2021). *Informe de progrés del compliment dels objectius de reducció d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. Avaluació de les emissions de GEH a Catalunya, 1990-2019*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://canviclimatic.gencat.cat/web/.content/01_EL_CANVI_CLIMATIC/inventaris_demissions/inventaris_demissions_a_catalunya/Informe-Progres-1990_2019-versio_2021_f.pdf.
- 28 Institut Català de l'Energia (2022). *Prospectiva Energètica de Catalunya 2050 (PROENCAT 2050)*. Generalitat de Catalunya. En línia a https://icaen.gencat.cat/ca/l_icaen/prospectiva_planificacio/principis-vertebradors-de-la-proencat-2050/index.html.
- 29 Oficina Catalana del Canvi Climàtic. (2022). *Avaluació de la vulnerabilitat de les infraestructures de transport de Catalunya als impactes del canvi climàtic*. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://canviclimatic.gencat.cat/ca/oficina/publicacions/vulnerabilitat-de-les-infraestructures-de-transport>.
- 30 Oficina Catalana del Canvi Climàtic (2022). *Op. Cit.*
- 31 Oficina Catalana del Canvi Climàtic (2022). *Op. Cit.*
- 32 Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2021). *Un litoral al límit. Recomanacions per a una gestió integrada de la costa catalana*. Informe 1/2021. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Informes/2021/informe-Un-Litoral-al-Limit.pdf>.
- 33 Altava-Ortiz, V., i Barrera-Escoda, A. (2020). *Escenaris climàtics regionalitzats a Catalunya (ESCAT-2020). Projeccions estadístiques regionalitzades a 1 km de resolució espacial (1971-2050). Informe tècnic*. Servei Meteorològic de Catalunya, Generalitat de Catalunya. En línia a <https://www.meteo.cat/wpweb/climatologia/canvi-climatic-i-evolucio-futura-del-clima/les-projeccions-de-canvi-climatic>.
- 34 Servei Meteorològic de Catalunya (Meteocat) (3 de gener de 2023). *2022, l'any més càlid enregistrat a Catalunya*. Nota de premsa del Govern de la Ge-

- neralitat de Catalunya. En línia a <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/470742/2022-lany-mes-calid-registrat-catalunya>.
- 35 Llasat, M. C., Corominas, J., García, C., Quintana, P., Turco, M. (2016). «Riscos d'origen climàtic». Martín Vide, J. (coord.). *Tercer informe sobre el canvi climàtic a Catalunya*. Generalitat de Catalunya: Institut d'Estudis Catalans. En línia a <https://cads.gencat.cat/ca/detalls/detallarticle/Tercer-informe-sobre-el-canvi-climatic-a-Catalunya-00003>.
  - 36 Pörtner, H. O., Scholes, R. J., Agard, J., Archer, E., Arneth, A., Bai, X., Barnes, D., Burrows, M., Chan, L., Cheung, W. L., Diamond, S., Donatti, C., Duarte, C., Eisenhauer, N., Foden, W., Gasalla, M. A., Handa, C., Hickler, T., Hoegh-Guldberg, O., Ichii, K., ..., Ngo, H. T. (2021). *Scientific outcome of the IPBES-IPCC co-sponsored workshop on biodiversity and climate change*. IPBES secretariat. DOI:10.5281/zenodo.4659158
  - 37 Martín Vide, J. (coord.) (2016). *Tercer informe sobre el canvi climàtic a Catalunya*. Generalitat de Catalunya: Institut d'Estudis Catalans. En línia a <https://cads.gencat.cat/ca/detalls/detallarticle/Tercer-informe-sobre-el-canvi-climatic-a-Catalunya-00003>.
  - 38 Pino, J., Espelta, J. M., Plana, E. (2022). El paisatge del futur, nous equilibris bosc/ agricultura. *Dossier Tècnic. Núm. 120*. Canvi climàtic i la seva incidència en el sector primari. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://ruralcat.gencat.cat/documents/20181/10397814/DT120.pdf/987f18a5-a75e-46a1-affc-e1df8e8a9251>.
  - 39 Banqué, M., de Cáceres, M., García-Valdés, R., Martínez-Vilalta, J., Roces-Díaz, J. V., Vayreda, J. (2020). *Forestime: Canvis dels serveis ecosistèmics dels boscos de Catalunya al llarg dels darrers 25 anys (període 1990-2014)*. Oficina Catalana del Canvi Climàtic, Generalitat de Catalunya, Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals, Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya. En línia a https://canviclimatic.gencat.cat/web/.content/02_OFICINA/publicacions/publicacions_de_canvi_climatic/Estudis_i_docs_adaptacio/FORESTIME.PDF.
  - 40 Fraguell, R. M., Gómez, M. B., Llurdés, J. C., Martí, C., Ribas, A., Saurí, D. «Turisme». Martín Vide, J. (coord.). *Tercer informe sobre el canvi climàtic a Catalunya*. Generalitat de Catalunya: Institut d'Estudis Catalans. En línia a <https://cads.gencat.cat/ca/detalls/detallarticle/Tercer-informe-sobre-el-canvi-climatic-a-Catalunya-00003>.
  - 41 Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2021). *Un litoral al límit. Recomanacions per a la gestió sostenible de la costa catalana*. Informe 1/2021. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Informes/2021/informe-Un-Litoral-al-Limit.pdf>.
  - 42 Departament de Salut. Generalitat de Catalunya (2022). *L'excés de mortalitat a Catalunya. Anàlisi de l'excés de mortalitat de l'1 de juny al 31 d'agost de 2022*. En línia a <https://salutweb.gencat.cat/ca/detalls/Noticies/noti-mortalitat>.

- 43 European Environment Agency (2022). *Climate change as a threat to health and well-being in Europe: focus on heat and infectious diseases*. Oficina de Publicacions de la Unió Europea. En línia a <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-on-health>.
- 44 Entitats Catalanes d'acció social (ECAS) (2022). *Habitatge i exclusió residencial*. Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social. Indicadors socials a Catalunya en relació amb el context estatal i europeu. Núm. 14. En línia a <https://acciosocial.org/que-fem/informes-i-publicacions/insocat-informe-dindicadors-socials/>
- 45 Idescat (2022). *Població que no pot mantenir la llar escalfada adequadament per situació de pobresa*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13527>.
- 46 Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana, Departament de Territori i Sostenibilitat, Generalitat de Catalunya (2014). *Informe sobre el sector de l'habitatge a Catalunya*. Any 2013. En línia a https://habitatge.gencat.cat/web/.content/home/dades/estadistiques/03_Informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_Catalunya/informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_catalunya/docs/informe_2013.pdf.
- 47 Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge, Departament de Territori, Generalitat de Catalunya (2022). *Informe sobre el sector de l'habitatge a Catalunya*. Any 2021. En línia a https://habitatge.gencat.cat/web/.content/home/dades/estadistiques/03_Informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_Catalunya/informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_catalunya/docs/Informe_2021.pdf.
- 48 Consell General del Poder Judicial (2022). *Memòria del TSJ de Catalunya 2021*. En línia a <https://www.poderjudicial.es/cgpj/ca/Poder-Judicial/Tribunals-Superiors-de-Justicia/TSJ-Catalunya/Activitat-del-TSJ-Catalunya/Memoria-Judicial/Memoria-del-Tribunal-Superior-de-Justicia-de-Catalunya-2021>.
- 49 Arrels Fundació (2022). *Els recomptes a Catalunya*. En línia a: <https://www.arrelsfundacio.org/recompte/recomptes-catalunya/>
- 50 Entitats Catalanes d'acció social (ECAS) (2022). Op. Cit.
- 51 Idescat (2023). *Renda mitjana neta anual de les llars*. Enquesta de condicions de vida. En línia a: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10409>.
- 52 Idescat (2021). *Lloguer d'habitatges. Rendes mitjanes mensuals. Municipis de més de 70.000 habitants*. Dades de Catalunya, 2013. Anuari estadístic de Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15709>.
- 53 Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge, Departament de Territori, Generalitat de Catalunya (2022). *Informe del tercer trimestre de 2022 (gener-setembre) sobre el sector de l'habitatge a Catalunya*. En línia a https://habitatge.gencat.cat/ca/dades/publicacions_estadistiques/informe-sector-habitatge-catalunya/

- 54 Idescat (2021). *Preu mitjà de venda d'habitatges d'obra nova. Comarques i Aran, àmbits i províncies*. Dades de Catalunya, any 2013. Anuari estadístic de Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15706>.
- 55 Idescat (2021). *Preu mitjà de venda d'habitatges de segona mà. Comarques i Aran, àmbits i províncies*. Dades de Catalunya, 2013. Anuari estadístic de Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15707>.
- 56 Idescat (2023). *Taxa de sobrecàrrega del cost de l'habitatge per situació de pobresa*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=16235&t=202200>.
- 57 Secretaria d'Habitatge, Departament de Territori i Sostenibilitat, Generalitat de Catalunya. *Dades d'habitatge. Butlletí de 2022. Gener-setembre*. En línia a https://habitatge.gencat.cat/web/.content/home/dades/estadistiques/03_Informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_Catalunya/informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_catalunya/Informes-trimestrals/Butlleti_habitatge_3t2022.pdf.
- 58 Banco de España (2023). Capítulo 2. Retos y oportunidades para crecer y converger con la UEM de manera robusta y sostenible. *Informe anual 2022*. En línia a https://www.bde.es/f/webbe/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesAnuales/InformesAnuales/22/Fich/InfAnual_2022.pdf.
- 59 Idescat (2023). *Taxa de risc de pobresa o exclusió social i els seus components*. Enquesta de condicions de vida. En línia a www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10412
- 60 Idescat (2023). *Població segons la dificultat per arribar a fi de mes. Per sexe*. Enquesta de condicions de vida. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10413>
- 61 Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya, Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili, Observatori Català de la Pobresa, la Vulnerabilitat i la Inclusió (2020). Diagnosi de la feminització de la pobresa a Catalunya. *Col·lecció Inclusió Social* núm. 4. En línia a https://dixit.gencat.cat/web/.content/home/04recursos/02publicacions/02publicacions_de_bsf/07dones/diagnosi_feminitzacio_pobresa_catalunya/diagnosi-feminitzacio-pobresa.pdf.
- 62 Idescat (2022). *Índex de preus de consum (IPC)*. En línia a <https://www.idescat.cat/pub/?id=ipc>.
- 63 Idescat (2022). *Taxa de sobrecàrrega del cost de l'habitatge per situació de pobresa*. Op. Cit.
- 64 Idescat (2023). *Població que no pot mantenir la llar escalfada adequadament*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13527>.

- 65 Idescat (2022). *Taxa de desocupació, desglossada per sexe, edat i persones amb discapacitat*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de les NU per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/dades/ods/nu/8.5.2>.
- 66 Eurostat (2022). *Unemployment by sex and age - monthly data*. En línia a https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_RT_M__custom_3761903/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=e8fdfad7-74a2-4074-99f1-d92cb0583cf5.
- 67 Idescat (2022). *Taxa d'atur de menors de 25 anys*. Indicadors de la Unió Europea. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10115>.
- 68 Idescat (2022). *Taxa d'atur de llarga durada*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13511>.
- 69 Idescat (2022). *Taxa de risc de pobresa en el treball*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13476>.
- 70 Aldomà, I. (2022). *Atlas del món rural 2022*. Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, Associació Catalana de Municipis de Catalunya, Fundació Transparència i Bon Govern Local i Associació de Micropobles de Catalunya. En línia a <https://www.desenvolupamentrural.cat/projectes/larca/atles-mon-rural-2022>.
- 71 Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, Associació de Micropobles de Catalunya, Associació Catalana de Municipis i Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (2022). *Agenda Rural de Catalunya*. En línia a <https://www.desenvolupamentrural.cat/agenda-rural-catalunya>.
- 72 Observatori del Treball i Model Productiu (2022). *Treball i model productiu. Comarques catalanes: indicadors bàsics de producció, ocupació i atur*. Departament d'Empresa i Treball. Generalitat de Catalunya. En línia a https://observatorit treball.gencat.cat/ca/recursos/territori/document_complet.
- 73 Idescat (2020). *Cobertura d'Internet d'alta velocitat. Per tipus d'àrea*. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=16207>.
- 74 Diplocat (2021). *Reptes i oportunitats de la 5G a les zones rurals. De l'estratègia de la Comissió Europea als models d'implementació regional*. Àgora Diplocat 14 (Diplocat Digital Talk de 2 de juliol de 2021). En línia a <https://diplocat.cat/ca/activitats/110/posant-el-focus-en-el-5g-a-les-zones-rurals>.
- 75 Acord GOV/108/2022, de 24 de maig, en relació amb l'Agenda rural de Catalunya. En línia a <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=929088>.
- 76 Idescat (2021). *Esperança de vida en néixer*. Indicadors de la Unió Europea. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10106&t=202000>.
- 77 Idescat (2023). *Estructura per edats, envelliment i dependència*. Indicadors demogràfics i de territori. En línia a <https://www.idescat.cat/pub/?id=inddt&n=915>.

- 78 Idescat (2023). *Població a 1 de gener. Per sexe i grups d'edat*. Anuari estadístic de Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15231>.
- 79 Idescat (2023). *Indicadors demogràfics i de territori*. Anuari estadístic de Catalunya. Estructura per sexe i edat. En línia a Substituir per <https://www.idescat.cat/pub/?id=inndt&n=1956>.
- 80 Idescat (2023). *Estructura per edats, envelliment i dependència*. Op. Cit.
- 81 Idescat (2022). *Població projectada a 1 de gener per sexe i edat quinquennal. Escenari mitjà (base 2021)*. Projeccions de població. <https://www.idescat.cat/pub/?id=proj&n=14563>.
- 82 Federació d'Associacions de Gent Gran de Catalunya (FATEC) (2023). *Informació estadística del sistema per a l'autonomia i l'atenció a la dependència a partir de dades facilitades per l'Imerso*. Informes sobre la Llei de dependència de desembre de 2020 a desembre de 2022. En línia a <https://www.fatec.cat/index.php/2-unca-tegorised/359-dependencia>.
- 83 Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya (consultat el 9 de maig de 2023). *Drets de les persones en situació de dependència* (darrera actualització el 2 de febrer de 2017). En línia a https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/persones_amb_dependencia/drets_de_les_persones_en_situacio_de_dependencia.
- 84 Eurostat (2021). *Long-term care (Health) expenditure*. Eurostat data browser. En línia a <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TPS00214/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=b7e42601-5edd-4620-b05b-082f366d9b46>.
- 85 Consell de la Gent Gran de Catalunya (2023). *Manifest del Consell de la Gent Gran de Catalunya, volem que la nostra veu s'escolti*. En línia a https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/04gentgran/maltractaments_persones_grans/Manifest-CGGCat-15-de-juny.pdf
- 86 Idescat (2021). *Població de 20 anys i més que viu sola. Per sexe i grups d'edat*. Indicadors anuals. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10793>.
- 87 Sala Mozos, E. (Observatori de la Soledat - Amics de la Gent Gran) (2020). La soledat no desitjada durant la vellesa, un fenomen social. *Debats Catalunya Social. Propostes des del Tercer Sector*. Núm. 60, setembre de 2020. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. En línia a https://www.tercersector.cat/sites/default/files/2021-02/dossier_catalunya_social_soledat_no_desitjada_durant_vellesa_web_0_0.pdf.
- 88 Vila, N. (2018). El sistema de pensions a Espanya. Les febleses d'un model que urgeix una solució duradora. *Debats Catalunya Social. Propostes des del Tercer Sector*. Núm. 57, desembre de 2018. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. En línia a https://www.tercersector.cat/sites/default/files/dossier_el_sistema_de_pensions_a_espanya_taula_del_tercer_sector.pdf.

- 89 Collins, P. (2000). Gender, Black Feminism and Black Political Economy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 568 (1): 41-53. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/000271620056800105>.
- 90 Idescat (2023). *Indicadors de desigualtat de la distribució de la renda*. Enquesta de condicions de vida. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10410>.
- 91 Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya (2022). Inseguretat econòmica i desigualtats entre la joventut catalana. Una anàlisi basada en la perspectiva interseccional. *Col·lecció Estudis*. Núm. 41. En línia a https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/JOVENTUT_documents/arxiu/publicacions/col_estudis/Estudis_41_Interseccionalitat.pdf.
- 92 Idescat (2023). *Població en risc de pobresa després de transferències socials*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. Per ciutadania. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13912&col=3>.
- 93 Idescat (2023). *Abandonament prematur dels estudis*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. Per ciutadania. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13913>.
- 94 Idescat (2023). *Taxa d'ocupació*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. Per ciutadania. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ods&n=13915&t=202200>.
- 95 Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya, Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili i Observatori Català de la Pobresa, la Vulnerabilitat i la Inclusió (2020). *Diagnosi de la feminització de la pobresa a Catalunya*. Col·lecció Inclusió Social núm. 4. En línia a https://dixit.gencat.cat/web/.content/home/04recursos/02publicacions/02publicacions_de_bs-f/07dones/diagnosi_feminitzacio_pobresa_catalunya/diagnosi-feminitzacio-pobresa.pdf.
- 96 Idescat (2021). *Bretxa salarial de gènere*. Indicadors dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de la UE per a Catalunya. En línia a <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10128>.
- 97 Departament d'Empresa i Treball. Generalitat de Catalunya (2023). *Evolució de la bretxa salarial de gènere a Catalunya. Any 2020*. Observatori del Treball i Model Productiu. En línia a https://observatorit treball.gencat.cat/web/.content/02_-_ambits_tematicos/perspectiva_genere/Desigualtat-salarial/arxius/Evolucio-bretxa-salarial-de-genere-2020.pdf.
- 98 Llei 13/2014, de 30 d'octubre, d'accessibilitat (Butlletí Oficial de l'Estat núm. 281, de 20 de novembre de 2014). En línia a <https://www.boe.es/buscar/pdf/2014/BOE-A-2014-11992-consolidado.pdf>.

- 99 Consell de la Gent Gran de Catalunya (2021). *1 d'octubre de 2021, Dia Internacional de la Gent Gran*. En línia a https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/gent_gran/dia_internacional_de_la_gent_gran/uoctubre_diagentgran.
- 100 Observatori de les discriminacions a Barcelona (2022). *Informes 2018-2021*. Ajuntament de Barcelona. En línia a <https://ajuntament.barcelona.cat/oficina-no-discriminacio/ca/observatori-discriminacions>.
- 101 Federació de Salut Mental de Catalunya (SMC) (2023). *Informe sobre Drets i Salut Mental a Catalunya, 2022*. En línia a <https://www.salutmental.org/wp-content/uploads/2023/04/informe-drets-2022.pdf>.
- 102 SOS Racisme (2022). *(In)Visibles. L'estat del racisme a Catalunya. Informe 2022*. En línia a <https://sosracisme.org/invisibles-lestat-del-racisme-a-catalunya-informe-2022>.
- 103 Observatori contra l'homofòbia (2022). *Estat de l'LGTLBI-fòbia*. En línia a <https://och.cat/estat-lgtbifobia>.
- 104 Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior (2021). *Enquesta sobre les violències masclistes a Catalunya 2021*. En línia a https://interior.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/seguretat/estudis-i-enquestes/enquesta_de_violencia_masclista/enquesta-sobre-les-violencies-masclistes-a-catalunya-2021.
- 105 Fòrum d'Entitats per a la Reforma de l'Administració (FERA) (18 de maig de 2021). *Obrim una nova etapa en la gestió pública catalana. Prou d'excuses i retards*. Blog de l'Escola de l'Administració Pública de Catalunya (EAPC). En línia a <https://eapc.blog.gencat.cat/2021/05/18/obrim-una-nova-etapa-en-la-gestio-publica-catalana-prou-dexcuses-i-retards-forum-dentitats-per-la-reforma-de-ladministracio-fera>.
- 106 Síndic de Greuges de Catalunya (12 d'abril de 2023). *"Cal una Administració més àgil i més amable amb les persones"*. Actualitat: notícies i notes de premsa del Síndic de Greuges de Catalunya. En línia a <https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=9348>.
- 107 Grup Independent de Científics nomenats pel Secretari General. (2019). *Global sustainable development report 2019: the future is now - science for achieving sustainable development*. United Nations. En línia a <https://sdgs.un.org/gedr/gedr2019>.
- 108 Departament d'Assumptes Econòmics i Socials, Nacions Unides (2020). *What is a "Good practice"? A framework to analyse the Quality of Stakeholder Engagement in implementation and follow-up of the 2030 Agenda*. En línia a <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2021-11/UNDP-UNDESA-Stakeholder-Engagement-en.pdf>.
- 109 ESADE, Universitat Ramon Llull (2022). Observatori de la Cooperació Públicoprivada en les Polítiques Sanitàries i Socials. *Programa Partners 13*. VI edició. En línia a <https://www.esade.edu/faculty-research/ca/esadegov/publication/relat-num-13-2022-observatori-de-la-cooperacio-publicoprivada-en-les>.

- 110 Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN) (2022). *Inventari de custòdia del territori a Catalunya 2021*. En línia a https://xcn.cat/wp-content/uploads/1_1_Informe-inventari.pdf.
- 111 Generalitat de Catalunya (actualitzat el 2 de maig de 2023). *Registre de Convenis de Col·laboració i Cooperació*. Portal de dades obertes de la Generalitat de Catalunya. En línia a <https://analisi.transparenciacatalunya.cat/Sector-P-blic/Registre-de-Convenis-de-Col-laboraci-i-Cooperaci-/exh2-diuf>.
- 112 Suñé, L. (2023). *Nova Llei de participació ciutadana*. Parlem de democràcia. Blog de l'Escola de l'Administració Pública de Catalunya (EAPC). En línia a <https://eapc.blog.gencat.cat/2023/03/28/nova-llei-de-participacio-ciutadana-parlem-de-democracia-laura-sune>.
- 113 Generalitat de Catalunya (actualitzat el 30 d'abril de 2023). *Evolució històrica dels processos participatius i consultes en normativa en el portal participa.gencat.cat*. Portal de dades obertes de la Generalitat de Catalunya. En línia a <https://analisi.transparenciacatalunya.cat/Sector-P-blic/Evoluci-hist-rica-dels-processos-participatius-i-c/dazj-skq4>.
- 114 Generalitat de Catalunya (consultat el 3 de maig de 2023). *Consells de participació*. Participa gencat. En línia a <https://participa.gencat.cat/assemblees>.
- 115 Llasat, M. C. i altres (2016). «Riscos d'origen climàtic». Martín Vide, J. (coord.) (2016). *Tercer informe sobre el canvi climàtic a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Institut d'Estudis Catalans. En línia a <https://cads.gencat.cat/ca/detalls/detallarticle/Tercer-informe-sobre-el-canvi-climatic-a-Catalunya-00003>
- 116 Generalitat de Catalunya (2019). *El salari mínim de referència català: estimació i incidència potencial*. Generalitat de Catalunya. En línia a <https://economia.gencat.cat/ca/ambits-actuacio/economia-catalana/estudis-publicacions/salari-minim-referencia-catala>.

